

### የዛሬዋ ኢትዮጵያ የጥንቷም ኢትዮጵያ ናት

የዓለምን ዙሪያ ለንመለከት የማዕዘን ምድር አቀማመጥ የተለያዩ ቅርጾች ይዞ እንደ መገኘቱ መጠን የሰው ልጅ ሕይወትም ይህን አቀማመጥ ተከትሎ ይገኛል። ከዚህም የተነሳ ምንም እንኳን የሰው ልጆች በሰው ልጅነታቸው በመካከላቸው ምንም ዓይነት የተፈጥሮ ልዩነት እንደሌለ ቢታመንም የተሰራጨበት አካባቢ አቀማመጥ (ቆሳ ደጋ፣ ጠይና ደጋ) የአየር ጠባይ (ሞቃታ ሰርዳማ፣ ነፋሽ) ተጽዕኖ የመነጨ የአደድ ስደቢና የቀለም ዓይነት ልዩነት ይታያል።

ለሰዚህ የአካባቢዎችና የአካባቢ ነጥሪዎች ለምሳሌ ብዙ ጊዜ ከዚህ ሁኔታ ጋር እየተያያዙ ይገኛሉ ለምሳሌ ኢትዮጵያ የሚለው ስያሜ (ቅጽላዊ ስም) ከሰው ልጆች መካከል የተወሰነው ዘርዓ ትውልድ ከተሰራጨበት አካባቢ የአየር ጠባይ ተጽዕኖ ከተፈጠረ የቀዳ ቀለም ጋር የተያይዞ የተሰጠ ስያሜ መሆኑና ኢትዮጵያም የሚኖሩበት አካባቢ ስም ለመሆን እንደያለ ተደጋግሞ ተነግሯል። እንግዲህ ከዚህ መሠረት ሐሳብ በመነሳት የተነግንበትን ፍሬ ነገር ለንመለከት ከጥንት የታሪክም ሆነ ከቅዱሳት መጻሕፍት በመነጨ መረጃነት "ኢትዮጵያዊ"፣ "ኢትዮጵያውያን"፣ "ኢትዮጵያ" የሚለውን ስምስት ከፍሎ ማየት የታሪኩን ትክክለኛ ሥዕል ለማስቀመጥ የሚያስችል አጋጣሚ ነው የሚል እምነት አለን።

- ዘርዓ ትውልድ
- መልክዐ ምድር
- የውጭ ግንኙነት(የአካባቢውና የኢትዮጵያ)

### ሀ - ዘርዓ ትውልድ

የሰውን ልጅ ተፈጥሮ በተመለከተ የሰው ልጅ በሙሉ የአንድ አዳም ልጅ መሆኑ በቅዱሳት መጻሕፍት የተረጋገጠ ቢሆንም ከሚኖርበት አካባቢ የአየር ጠባይ (የጊዜ ርዝመት) የተነሳ የቀለም ልዩነት ይታያል። ከዚህም በመነሳት ኢትዮጵያውያን ማለት መልክ ጠይም ዘርዓ ትውልድ ማለት ሲሆን ኢትዮጵያ ማለት ይህ መልክ ጠይም ዘርዓ ትውልድ የሚኖርበት አካባቢ ማለት ነው። ወደ ሥርወ ቃሉ ለንመጣ ከጥንት የግሪክና የሮማ ታሪክና መልክዐ ምድር ሊቃውንት ለመርዳት እንደምንችለው ኢትዮጵያ የሚለው ስም ከሁለት የግሪክ ቃላት የመጣና ትርጉሙም ይኸው መልክ-ጠይሞች የሚኖሩበት አካባቢ ማለት ሆኖ ይገኛል።

ከጥንት ሊቃውንት መካከል ቅድመ ዘርዓቱስ 400 -300 ዓመት አካባቢ የነበረው የታወቀው ግጥም ገጣሚው ግሪክ ሆሚር (ኦሚርስ) ለመጀመሪያ ጊዜ በግሪክ ሥነጽሑፍ (ሥነ ግጥም) ኢትዮጵያውያን የሚለውን ቃል ነበር የተጠቀመ ሆሚር በዚሁ ግጥሙ (ዑለት ጊዜ በኢሊያዳና ሃስት ጊዜ በዪዲያ) ጠቅሷል። ስለ ኢትዮጵያውያንና ስለሚኖሩበትም አካባቢ ሲገልጽ ኢትዮጵያውያን ደገችና መልካም (ሰዎች) እንደ ሆኑ የሚኖሩበትም አካባቢ የምድር ዳርቻና ፀሐይ መገኘትን ተናግሯል። በዚህ ዓይነት ሆሚር በምድር ዳርቻ ስለሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ሲናገር እነርሱም ከፊኖቭ በፀሐይ መግቢያ (ምዕራብ) አቅጣጫ ግማሹን ደግሞ በፀሐይ መውጫ (ምሥራቅ) አቅጣጫ እንደሚኖሩ በመገለጽ ኢትዮጵያ የትኛውን ማዕዘን ምድር አካባቢ እንደምትይዝ ለማመልከት ጥክሯል።

እንግዲህ ሆሚር በምድር ዳርቻ የሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ሲል የትኛውን የምድር ዳርቻ አካባቢ ማለቱ ነው? ይህን የሆሚርን አነጋገር በትክክል መረዳት የምንችለው በተከታታይ የተጻፉትን የታሪክና የመልክዐ ምድር ሊቃውንት አመለካከት በመገንዘብ ነው። ኢትዮጵያውያን የሚኖሩበት የመልክዐ ምድር ማዕዘን ስፋቱ ከግብጽ ደቡብ እስከ ሕንድ የሚደርሰው አካባቢ በጊዜው የመልክዐ ምድር ግንዛቤ የምድር ዳርቻ መሆኑን ነበር ሆሚር የተመለከተው ነገር ግን ይህ የሆሚር አጻጻፍ የበለጠ ግልጽ እየሆነ የመጣውና የኢትዮጵያን መልክዐ ምድርና ሥነ ሰብአዊ መልክ በቅርብ ለመመርመርና በትክክል ለመታወቅ ሁኔታው አመች ሆኖ የተገኘው ከሄሮዶቶስ ጊዜ ጀምሮ ነው።

ቅድመ ልደት ክርስቶስ ከ400 — 300 ዓመት የነበረው ይህም ዕውቀ ግሪክ ታሪክ ጸሐፊ ሄሮዶቶስ በመካከለኛው ምሥራቅ ጉዞ አድርጎ በተለየ በግብጽ በርከት ሳለ ጊዜ የተቀመጠ በመሆኑ ስለኢትዮጵያ ከተለያዩ ምንጮች በቂ መረጃ ለማግኘት የቻለ ሰው ነበር ከዚህ ከአገኘው መረጃ በመነሳት ኢትዮጵያን በሁለት ክፍሎ ለማየት ጥክሯል። አንደኛው ኢትዮጵያ ከግብጽ አቅራቢያ አካባቢ የምትገኘው ስትሆን ሁለተኛዋ ኢትዮጵያ ደግሞ ወደ ደቡብ የተዘረጋው የአሁኑ የኢትዮጵያ አካባቢ ነበረች ማለት ነው በሩቅ አካባቢ ስለሚኖሩ ኢትዮጵያውያንም ጽፏል።

በዚህም ጽሑፍ እንዚህ ኢትዮጵያውያን የሚኖሩበት ሩቅ ሀገር ከግብጽ ደቡብ መለስ የሚገኝና ቀይ ባሕርን ትከትሎ የሚሒድ አካባቢ እንደነበረና የእነዚህን ኢትዮጵያውያንም የኑሮ ዘዴ ሲገልጽ "ዕድሜ ባለጸጋዎችና ሞገ ተመጋቢዎችም" እንደነበሩ ያስረዳል። እንግዲህ ኢትዮጵያዊ ኢትዮጵያውያን የአንድ የተወሰነ ዘርዓ ትውልድን የሚያመለክት(የሚያሳይ)ስም ሊሆን ኢትዮጵያም ከዚሁ ዘርዓ ትውልድ ስም የመነጨ የአንድ የተወሰነ አካባቢ ስም ነው።

በዚህ መልክ በአንድ በኩል ኢትዮጵያዊ ኢትዮጵያውያን የሚለው ቅጽላዊ ስም ለመጀመሪያ ጊዜ ከሆሚር በቀጥታ ለዚህ ሕዝብና አካባቢ የተሰጠ ሆኖ ሊገኝ በሀገራችን የታሪክ ልምድ ደግሞ በሁለተኛው ምዕተ ዓመት አንድ ጊዜ በኢትዮጵያ ነግሥ ከነበረ ኢትዮጲስ አንደኛ ከሚባል ጉጉሥ የመጣ ስም እንደሆነ ተነግሯል።

**የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት**

**The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order**

**www.ethiopianorthodox.org**

ግን በሌላ በኩል ወደ መጽሐፍ ቅዱስ ስንመለስ ኢትዮጵያዊ ኢትዮጵያን ኢትዮጵያ የዕብራይስጥ ኩሽ የግሪክ ትርጉም ሆኖ ይገኛል። በዕብራይስጥ ኩሽ የሚለው ቃል በሦስት ትርጉሞች ይገለጻል። አንደኛው ትርጉም የተጓደኛ ስም መሆኑ ነው። ከነሱም ልጆች ማካከል አንዱ ኩሽ ይባል እንደነበር ይታወቃል (ዘፍጥረት 10:6) ሁለተኛው ትርጉም የነገድ ኩሽ ወይም ኬሻዊያን ተብሎው እንደሚጠሩ ይታወቃል። በሌላ በኩል ደግሞ መልክ ጠይም ወይም ጥቁር ለሆነው ሰው የተሰጠ ስያሜ ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ ትርጉም መልክ ጠይም ሕዝቦች ሁሉ የኩሽ ዘጮች ናቸው ብሎ መናገሩ ደግሞ ያስተግራል። ሦስተኛ ትርጉም የአካባቢ ስም ሆኖ መገኛቱ ፣ መልክ ጠይም ሕዝቦች የሚኖሩበትና ከግብፅ ደቡብ እስከ ሕንድ ያለው አካባቢ መጠሪያ ስም ሆኖ ተገኝቷል። ስለዚህ ኩሽ በሁለተኛው ትርጉም የተመለከተው ዘርዕ ትውልድና በሦስተኛው ትርጉም ይህ ዓይነት ዘርዕ ትውልድ የሚኖርበት አካባቢ ስም ሆኖ ይገኛል።

እንግዲህ በአንድ በኩል የኩሽና በሌላ በኩል የኢትዮጵያዊና ኢትዮጵያ መስልነት እንዴት እንደተፈጠረ ጥያቄ መነሳቱ የሚጠበቅ ነው። ብሉይ ኪዳን ቅድመ ልደት ክርስቶስ ከ1500 — 400 መካከል የተጻፈ መሆኑ ሲታመን በ-284 ክልድት ክርስቶስ በፊት አካባቢ በሰባ (70) ሊቃናት ወደ ግሪክ ቋንቋ እንደተተረጎመም ይታወቃል። ሰዓዊ ሊቃናት በዕብራይስጥ “ኩሽ” የሚለውን ቃል ወደ ግሪክ ቋንቋ “ኢትዮጵያዊ - ኢትዮጵያ” በማለት መልሰውታል። ስለዚህ ቀደም ሲል በብሉይ ኪዳን ከሙሴ ጀምሮ ኩሽ በመባል እየተጠራ በቀላሉም በታሪክ ከሆሜር ጀምሮ ኢትዮጵያ - ኢትዮጵያዊ በመባል ይታወቀው ስም አካባቢና በውስጡ የሚኖሩትንም ሰዎች የሚያመለክት መሆኑ ግልጽ ነው።

እንግዲህ ከታሪክና ከመልክዕ ምድር አቀማመጥ እንደተረፈነው ሁሉ በብሉይ ኪዳን (በዕብራይስጥ) ኩሽና በታሪክ (በግሪክ) ኢትዮጵያዊ ዘርዕ ትውልድን ለማመልከት የተወሰደ ስም መሆኑ በግልጽ የሚታይ ቢሆንም እንዳንድ መረጃዎችን ማየት አስፈላጊ ይሆናል።

1. “ኢትዮጵያዊውም ዝፈ አንድ ሚሊዮን ሰዎችንና ሦስት መቶ ሠረገላዎችን ይዞ ወግባቸው ወደ መሪሳም መጣ” 2ተኛ ዜና መዋዕል 14፡9
2. “እስከአብሐርም በአሳና በይፁፍ ፊት ኢትዮጵያውያንን መታ ኢትዮጵያውያንም ሸሹ” 2ተኛ ዜና መዋዕል 14፡12
3. “ኢትዮጵያዊያን የሊቢያ ሰዎች እጅግ ብዙ ሠረገሎችና ፈረሶች የነበሩአቸው እጅግ ታላቅ - - - ጭፍራ አልነበሩምን?” 2ተኛ ዜና መዋዕል 16፡8
4. “ኢትዮጵያዊያን አጠባብ የሚኖሩትን የዕረባውያንን መንፈስ በኢየሱስ ላይ አስገዙ” 2ተኛ ዜና መዋዕል 21፡16
5. “በውኑ ኢትዮጵያዊ መልኩን ወይስ ነብር ሹንጉርንርናትን ይለውጥ ዘንድ ይቻላል?” ኤርምያስ 13፡23
6. “በንጉሥ ቤት የነበረው ጃንደሪስ ኢትዮጵያዊው አቤሚሌክ ኤርሚያስን በጉድጓድ ውስጥ እንዲሠሩት ሰማ” ኤርምያስ 38፡7
7. “ንጉሡም ኢትዮጵያዊውን አቤሚሌክን ከአነተ ጋር ሠላሳ ሰዎችን ከዚህ ውሰድ” ኤርምያስ 38፡10
8. “ኢትዮጵያዊውም አቤሚሌክ ኤርምያስን ይህን አዊቢ ጨርቅና ዕላቂውን ልብስ ከባብቸህ ከገመድ በታች አድርግ አለው —” ኤርምያስ 38፡12
9. “ኒድ ለኢትዮጵያዊው አቤሚሌክ እንዲህ በለው” ኤርምያስ 39፡16
10. “መልእክተኞች ተዘልሰው የሚኖሩትን ኢትዮጵያውያንን ለማስፈራራት ከፊት በመርከብ ይወጣሉ” ሕዝቅኤል 30፡9
11. “እናጥቲም ኢትዮጵያውያን ደግሞ በሰዶፍ ትገደላላችሁ” ሶፎንያስ 2፡2

**ለ/ መልክዕ ምድር**

ቀደም ብለን እንደተመለከትነው ሆሜር ስለ ኢትዮጵያውያን ጠባይና ስለሚኖሩበትም አካባቢ ተናግሯል ሆኖም የሚኖሩበት አካባቢ ሩቅና በጣም ሞቃት ቦታ እንደሆነ ከመግለጽም አልፎ ኢትዮጵያ የሚለውን የአካባቢ ስም አልሰጠም (አልተጠቀመም) ነገር ግን ከሆሜር ቀጥሎ የተነሡት ሊቃውንት ኢትዮጵያ የኢትዮጵያውያን ሀገር መሆኗን በማያሻማ ሁኔታ ከማስረዳታቸውም በላይ ስለ መልክዕ ምድር አቀማመጥም በትክክል ለመግለጽ ጥክረዋል። ስለዚህ ከታሪክና መልክዕ ምድር እንደ ታላቁ የታሪክ ጸሐፊ ሂሮዶቶስና የመልክዕ ምድር ሊት የነበረው ስትራቦ ቅድሚያ ቦታን ይዘው ይገኛሉ።

ሂሮዶቶስ ከላይ እንደተመለከተው ወደ መካከለኛው ምሥራቅ መጥቶ በተለይ በግብፅ ብዙ ጊዜ የቆየና ከአካባቢው ዐዋቂዎች ጋር በመወያየት ስለኢትዮጵያ ብዙ ነገሮችን ለመረዳት ችሎ የነበረ ሰው በመሆኑ በዚህም በአገኘው ማስረጃ መሠረት የኢትዮጵያ ወሰን ከግብጽ ደቡብ ጀምሮ እስከ ሲኖፖሎፎሪስ (ሕንድ ውቅያኖስ መዳረሻ) ድረስ እንደነበረ ከዚህም ጋር ኢትዮጵያ ሁለት ከፍሎችን የያዘች አካባቢ መሆኗን ሲያመለክት እነዚህም አንደኛው ከግብጽ ጋር የተገራበቀችው ኢትዮጵያ ሁለተኛው ኢትዮጵያ ደግሞ አሣ ተመጋቢዎች ኢትዮጵያዊያን የሚኖሩበት ወደ ደቡብ የተዘረጋችው ኢትዮጵያ (የዛሬዋ ኢትዮጵያ) በአጠቃላይ ግን አንዲት ኢትዮጵያ መሆኗን ገልጿል።

ለትራብ የኢትዮጵያ ደንበሮች በሰሜን ግብጽ (የኢትዮጵያና ግብፅ ወሰን እስፋንታይን በደቡብ ሲኖፖሎፎሪስ (የሕንድ ውቅያኖስ መዳረሻ) እንደነበሩ ሲጽፍ ለዚህም ሁኔታ መነሻ ምንጮች የሌሎች ሊቃውንት አራቶስቴኒስ (Aristosthenes)

**የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት**

**The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Faith and Order**

**www.ethiopianorthodox.org**

አጋታሪኪዲስ (Agathruchides) እና ሌሎች ቀደምት ጽሑፍ ጽሑፎች እንደነበሩም ይታመናል። ሀብሳስ ወንዝም ለጽፍ ይህ ወንዝ ከኢትዮጵያ ድንበሮች ተነሥቶ ወደ ሰሜን የሚረስ በተለይም የሚመነጨው ከአንድ የኢትዮጵያ ሐይት (ጣና ሐይት) መሆኑን ይገልጻል። እንዲሁም የሦስቱንም የዐባይ ወንዝ መጋቢ ወንዞችን አስታቡስ (Astabus) አስተርባስ (Astrobas) አስታሰብን (Astasobas) አመልክቷል።

ፋላዶር አንድ ሄሮዶቶስ ኢትዮጵያ በሁለት ክፍሎች የተከፈለ አካባቢን የያዘ ሀገር መሆኑን ሲያመለክት በዚህም መሠረት አንዱ ከግብፅ አስከ መርዌ ያለው ክፍል ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ከመርዌ በመለስ ወደ ደቡብ ምሥራቅ የተዘረጋው አካባቢ እንደነበር ሲያመለክት በተለይ በደቡብ በኩል ያለው አካባቢ ወሰን የሚይታው ቢሆንም የዓባይ ሁለት መጋቢዎች ወንዞች (ሁለቱን ዐባዮች) የሚይዘውና ቀይ ባሕርን የሚከተለው ክፍል እንደ ነበር ይጽፋል። በሌላ በኩል የዐባይ ወንዝ ከኢትዮጵያ ሩቅ ክፍል ማዕዘን ከትልቅ ተራራ ሥር እንደሚመነጭ ርዝመቱ ከመነሻው እስከ መድረሻው 12ሺ ማይልስ እንደሚደርስና አሁንም ሦስት መጋቢ ወንዞች እንደ ነበሩት ለማሰራዳት ሞክርክል።

ሮማዊው የመልክዕ ምድር ሊቅ ፕሊኒ ኢትዮጵያ በሰሜን ከሴዩን (አሰዋን) በምሥራቅ ከወቅያኖስና በምዕራብ ከሊቢያ ጋር እንደምትዋሰን ሲገልጽ በደቡብ ግን ያሉትን ወሰን ለማወቅ እንደአልቻል ሲያመለክት አቀማመጧ (ቅርጿ) ወደ ደቡብ በሚመለከተው አቅጣጫ ማእከሉን በደቡብ ምሥራቅ ወደ ደቡብ ምዕራብ አዘነበለ እንደ ነበር ከመርዌ ጀምሮ እስከ ወቅያኖስ ድረስ በባሕርና በየብስ ያለውን ርቀት ጉዞ አመልክቷል።

የዐባይ ወንዝ ሦስት መጋቢ ወንዞች አስታቡስ (Astabus) (ጥቁር አባይ) አስተርባስ (አትበራ) (Astrobas) እና አስታሰባስ (Astasobas) (ጎጭ አባይ) በሌላ አነጋገር ኢትዮጵያን አቋርጦ የሚሂደው ወንዝ ወይም ከደጋው የሚመነጨው ጥቁር ዐባይ አስታቡስ በግራ በኩል የሚፈሰው አትበራ (አስተርባስ) በቀኝ በኩል የሚፈሰው ወንዝ ነጭ ዐባይ አስታሰባስ መሆናቸውን ያመለክታል። የኢትዮጵያ ወሰኖች (ድንበሮች) ሙሉም አቅጣጫ በደንብ ለማልከት የቻለው የመልክዕ ምድር ሊቅ የነበረው ፕቶሎሚዎስ ከሳውዲዮስ ነበር። በዚህም መሠረት ከግብጽ ቀጥሎ (በታች) የምትገኘው ኢትዮጵያ በሰሜን ከግብጽና ሊቢያ በምዕራብ ከሊቢያ ውስጣዊ ማዕዘን እንደምትዋሰን አመልክቷል። እንዲሁም ምንም እንኳን በበታ አቅማመጥና ስም ከሰተራሶ ጋር ቢለይም ዐባይ ከኢትዮጵያ አንድ ሐይቅ እንደ ሚፈሰ አመልክቷል። አሁንም (በጥሊጦስ) ፕቶሎሚዎስ ከሳውዲዮስ የኢትዮጵያን የባሕር ከተማ የነበረችውን አዳልስን በኢትዮጵያ ካርታ አስፍሮና እንደዚሁም በተጨማሪ በኢትዮጵያ የነበሩትንና የታወቁ ከተማዎች ከሌንና አክሱምን መገማገሥ ይገኛል። በተለይ አክሱም የኢትዮጵያ ሞና ከተማ (መዲና) እንደነበረች ይተርካል።

እንግሊዝ በተለይ በግብጽ ከፕቶሎሚዎስ ስሙን ማነት ወዲህ ከግሪክነት ስሙን (ሂሊኒስቲክ) ዘመን ጀምሮ አይደለም እየቆየ በኢትዮጵያና በመካከለኛው ምሥራቅ የነበረው ግንኙነት የበለጠ እየተቃረበ ለማምጣት በመቻሉ ይህን አካባቢ በሚመለከት ስለ መልክዕ ምድርም ሆነ ስለ ዘርዐ ትውልድ የሚገኘው እውቀት በጣም ግልጽ እየሆነ ነበር ሲታይ የበቃው ስለዚህ ከፓርቲና ከአንድ አንድ ሌሎች ጽሑፎች (ጎልተው የሚታዩም እንኳን ለመሆን ባይችሉ) መረጃዎች ተገኝተዋል። ለምሳሌ ማፅደቅ ኢርትራን (panipulus of erythrean sea) የጻፈው ሰው ስለአክሱም ግዛትና ስለነበረው የንግድ እንቅስቃሴ የሰጠው መረጃ ልክና ባሕር ነበር።

የኢትዮጵያ ግዛት በደቡብ ከሞስኮፋጊ (Moschophagi) (ባዕላተ - እንሰባ) ሀገር በሰሜን እስከ በርበር (በርበራ) ይደርስ እንደ ነበርና በምሥራቅ ወሰኑ ቀይ ባሕር እንደነበር ይጽፋል። ሩፊጥስ በዕራተኛው ክፍል ዘመን መጀመሪያ አካባቢ በኢትዮጵያ ዘአክሱም የክርስትና እምነት እንደገባና በተ ክርስቲያን እንደተመሠረተች በግልጽ አትረታል። ከዚህም በመቀጠል በተለይ ስለኢትዮጵያ ዘአክሱም የንግድ የሥነ ፅሁፍና የፖለቲካ ሁኔታዎችን በዝርዝር ለመመዝገብና ለመጻፍ ስለዚህ አካባቢ በቂ ሰውነትን ለማግኘት ችሏል።

አዳዊ ውቅያኖስ ቀማስ (Indopleutis) በክርስቲያናዊ ሥዕል ምድር ስለኢትዮጵያ ዘአክሱምና አካባቢው የፖለቲካ የንግድና ሥነ ጽሑፍ እንቅስቃሴ በሰፊው ያስረዳል። ከዚያም ወዲህ በአጠቃላይ ኢትዮጵያ በተከታታይ በተለይ ከቢዛንቲን ጋር ስለነበራት ግንኙነት በሰፊው ጽፏል። የዲፕሎማቲክ ግንኙነትና ልውውጥም አቋሙን የሚካሄድና የተጠናከረም እንደ ነበር ለማሰራዳት ሞክርክል። በዚህ ሁኔታ ቀስ በቀስ ኢትዮጵያ የሚለው ስምና አጠቃላይ የአካባቢው ገንዘብ (ቅርጽና መንፈስ የህልዋን ኢትዮጵያ እየሸፈነ እና እየማከለ ወደ ጊዜአችን ደርዷል።

በአሁኑ ጊዜ ስለጥንታዊ ኢትዮጵያ በአጠቃላይ የተነገረው ሁሉ ቅሪት በመገኘት የሚታየውን ለማስታወስም የሚቻለው በሀገራችን ላይ ከአለው የባህል፣ የቋንቋ፣ የሃይማኖት ሀይታዎችና ይዘቶች ጋር ተገናዝቦ ብቻ በመሆኑ የህራዋ ኢትዮጵያ የጥንቷ የታሪክና የመልክዕ ምድር ኢትዮጵያ እንደሆነች በግልጽ የሚታይ ሐቅ ነው። እንግሊዝ እነዚህ ምንጮችና መረጃዎች ላይ በመነሳት ከታሪክና ከመልክዕ ምድር እንደ ኢትዮጵያ የሚለውን ስም የያዘው አካባቢ ከግብጽ ደቡብ ጀምሮ ያለው የጠይም ሕዝቦች አካባቢ መሆኑን መረዳት ይቻላል። አሁንም ወደ መጽሐፍ ቅዱስ እንመለስና በሰብራይስጥ "ኩሽ" በግሪክ ትርጉም "ኢትዮጵያ" የሚለው ቃል የአካባቢ ስም መሆኑን ከተለያዩ ጥቅሶች መገንዘብ ይቻላል። ስለዚህ በታሪክና በዘርዐ ትውልድ መልኩ እንደተመለከተው ሁሉ የዕብራይስጥ "ኩሽ" እንደዚሁም ከመልክዕ ምድር እንደ ከግብጽ ደቡብ ጀምሮ እስከ ሕንድ ውቅያኖስ ያለውን አካባቢ ያመለክታል።

# የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት

The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order

www.ethiopianorthodox.org

በሰዚህ የሚከተሉትን ጥቅሶች በመመልከት በትክክል መሠረተ ሐሳቡን መረዳት ይቻላል።

1. "የኢትዮጵያ ንጉሥ ተርሐኑ ሊወጋህ መጥቶአል" 2ኛ ነገሥት 19፡9።
2. "በአርጢክስዕም በመን እንዲህ ሆነ ይህም አርጢክስዕ ከሕንድ ጀምሮ እስከ ኢትዮጵያ ድረስ በመቶ ሃያ ሰባት አገሮች ላይ ነገሠ" አስቴር 11፡1።
3. "ከሕንድ ጀመሮ እስከ ኢትዮጵያ ድረስ በመቶ ሃያ ሰባት አገሮች ላሉ ሹማምንትና አለቆች . . ." አስቴር 8፡9።
4. "ኢትዮጵያ አጆችዋን ወደ እግዚአብሔር ትበረጋለች" መዝሙረ ዳዊት 66፡31
5. "አኒህ ዋልሰጢምሃዊያን ጢሮክም የኢትዮጵያ ሕዝብ" መዝሙረ ዳዊት 87፡4
6. "የኢትዮጵያ ትዳዝቦን አይስተካከላትም በጥሩ ወርቅ አትገመትም" ኢዮብ 28፡19
7. "በኢትዮጵያ ወንዞች ማዶ ላለች ከንፍ ያላቸው መርከቦች" ኢሳያስ 18፡1።
8. "በግብፅና በኢትዮጵያ ላይ ሦስት ዓመት ለምልክትና ለተአምራት ሲሆን ራቂቱንና ባዶ እግሩን እንደሄደ እንዲሁም የአሰር ንጉሥ የግብፅና የኢትዮጵያን ምርክ . . ." ኢሳ. 20፡13።
9. "የኢትዮጵያ ንጉሥ ተርሐኑ ሊወጋህ መጥቶአል" ኢሳያስ 37፡9።
10. ". . . ኢትዮጵያንና ሳባንም ለአንተ ፋንታ ሰጥቻለህ" ኢሳያስ 43፡3።
11. "የግብፅ ድካምና የኢትዮጵያ ንግድ ቁመት ረጅሞችም የሰባ ሰዎች ወደ አንተ ያልፋሉ . . ." ኢሳ. 45፡14።
12. "ኢትዮጵያና ፋጥ ሱዳን የተደባለቀም ሕዝብ ሁሉ ኩባም" . . ." ሕዝቅኤል 30፡5።
13. "ፋርስና ኢትዮጵያን ፋጥንም ከአንርሱ ጋር ጋሻና የራሱ ቁርን የለበሱት ሁሉ" ሕዝቅኤል 38፡5።
14. "በከበረችም በግብጽ ልቃ ሁሉ ላይ ይሠለጥናል የሊቢያና የኢትዮጵያ ሰዎችም ይከተሉታል" ዳንኤል 11፡43።
15. "ኢትዮጵያና ግብጽ የሚደቆጠር ያይልዋ ነበሩ ፋጥና ሊቢያ ረዳቶችዋ ነበሩ" ናሆም 3፡9።
16. "ከኢትዮጵያ ወንዞች ማዶ የሚማልዱች የተበተኑት ሲቆች ልጆቹ ቁርባኔን ያመጡልኛል" ሶርንያስ 3፡10።

## ሐ/ የአካባቢ ግንኙነት (አካባቢውና ኢትዮጵያ)

በመጽሐፍ ቅዱስ (ብሉይ ኪዳን) በዕብራይስጥ "ኩሽ" ወይም በግሪክ "ኢትዮጵያ" የሚለው አካባቢ ከአገራችን አካባቢዎች (አገሮች) ጋር ማለት እንደ በረቢያ ፋርስ እሥራኤል ግብጽና ሊቢያ ከመሳሰሉ አገሮች ጋር የተቀራረበ ግንኙነት እንደነበረው በብሉይ ኪዳን ተጽፎ ይገኛል። ይህም ዓይነት ግንኙነት የንግድ ልውውጥን የባህል መተማሰርን የአምልኮት መጠራረስን እንዳስተላለ መረዳት ይቻላል። ይህንንም በትክክል ማረጋገጥ የምንችለው ቀደም ባሉት ጊዜያት በእነዚህ አካባቢዎች በነበሩት የንግድ ልውውጥ ዕቃዎች ለምሳሌ ሰጣን፣ ከርቤ፣ የአምልኮትና የባህል ዕቃዎች ለምሳሌ ጸናጽል ከበር የመሥዋዕት ማቅረቢያ ዕቃዎች ንዋዩ ቅድሳት ወዘተ የሚታዩ ዓይነቶች ናቸው። ይህን ሁሉ ማስረዳት የሚችለው ለዚህ ሁሉ ታሪክ የዛሬዬቱ ኢትዮጵያ ባለቤት ሆና መገፃፀቷ ነው።

በተለይ ኢትዮጵያ ቀደም ብላ የአንድ አምላክ እምነት ተከታይ እንደነበረች ለሰዚህም "ኢትዮጵያ አጆችዋን ወደ እግዚአብሔር ትበረጋለች" ከሚለው ጥቅስ አንድ ታሪክ እሳፊው ባጅ በመነሣት ኢትዮጵያ እግዚአብሔርን የማታውቅበት ጊዜ እንደሰላሰበ ይተረካል። ለዚህ ብዙ የታሪክ ሰነዶችና የቅዱሳን መጻሕፍት ማስረጃዎች አሉ። ለምሳሌ ከብሉይ ኪዳን ንጉሥተ ሳባን(1ኛ ነገሥት 10፡1-13, 2ተኛ ዜና መዋዕል 9፡1-12) ከክዲስ ኪዳንም ንጉሥተ አቢብን (ማቴ 12፡42 ሉቃ 11፡31) መመልከት በቂ ምስክር ነው።

ንግሥተ ሳባ ወይም ንግሥተ አቢብ በአንድ አምላክ የምታምን የኢትዮጵያ ንግሥት እንዲያውም የዛሬዋ ኢትዮጵያ አካባቢ ንግሥት እንደነበረች በታሪክ የተረጋገጠ ነው። ንግሥተ ሳባ በሀገሯና በመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች መካከል ዳብሮ ከነበረው የንግድና ሌላም ዓይነት ግንኙነት የተነሣ ለሰዚህ አካባቢ በቂ ዕውቀት ለማግኘት ችላ እንደ ነበር ይታወቃል። በተለይ የኢየሩሳሌም ንጉሥ ሰሎሞንን ጥበብና ዝና በሰፊው ትሰማ ለሰነበር ሄዳና በአገሯ የነበረና ታይቶ የማይታወቅ ብዙ ሽቱን 120 መክሊት ወርቅን የከበረ ዕንቁ አስጭና ሄዳ የሰሎሞንን ጥበብ ለመገባደግ እንደቻለች በጉብኝትዋም ጊዜ የመንግሥቱን አስተዳደር የቤት መንግሥቱን ሥነ ሥርዓትና የሠራዊቱን ሕግና ሥርዓት ተመልክታ ለሰሎሞን ይህን ጥበብና ዕውቀት የገለጸለትን አምላክ እንደ አመሰግናችና በሄደችበት ሁኔታ ወደ ሀገርዋ እንደተመለሰች መጽሐፍ ቅዱስ (ክላይ በተመለከቱት ጥቅሶች) ሊናገር በቃል ሲያደርግ እንደመጣውና በታሪክ መጽሐፍትም ሰፍሮ እንደሚገኘው ደግሞ ንግሥተ ሳባ ብሉይ ኪዳንን ተቀብላ ወደ አገርዋ እንደተመለሰች ለተረከ የኒሪትም እምነት በኢትዮጵያ ተሰራጭቶ እንደናረ ከዚህም እምነት ጋር የተያያዙ ባሕሮች በአገራችን ሰፍረው እንደቆዩና እስከ አሁንም በክርስትና እምነት ባህል ውስጥ በመታቀድና በመዋሐድ ተሰራጭተው እንደሚገኙ መረዳት ይቻላል። ለዚህም እንደ ግዝረት በዓል አካባቢ የቤተ መቅደስ አሠራር ቅርጽ ወዘተ የመሳሰሉት የአገራችንን ባሕሮች መመልከት በቂ ምሳሌ ነው።

በዚህ ዓይነት ከጥንት አገሮች መካከል ኢትዮጵያ አራትን የተቀበለች አገር ስትሆን ከዚህም በመነሣት ሕዝቦቿ "ርሱት እግዚአብሔር" እየተባሉ ይጠራሉ። ኢትዮጵያ ከርስትናንም ለመቀበል የመጀመሪያዋ አገር ሆና ተገኝታለች። በሐዲስ ኪዳን (ግብረ ሐዋርያት 8፡ 26- 39) እንደሚነበበው የንግሥተ ኢትዮጵያ ባለሟል (ሕፃዋ ለሕንደኔ ንግሥተ ኢትዮጵያ) በአራት ሕግ መሠረት የፋሲካን በዓል ለማክበርና ለመስገድ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ በመለስ በመንገድ ከዳያቆን ፊልጶስ ጋረ ይገናኛል። በሚገናኙበትም ጊዜ ባለሟል ትንቢተ ኢሳያስ(53፡ 7-8) "እንደበገ ወደ መታረረ ተነጻ የበገ ጠባቂም በሽላቹ ፊት ዝም እንደሚል እንዲሁ አፉን አልከፈትም በውርደት ፍርድ ተወገደ ሕይወቱ ከምድር ተወግዳለችና ትውልዱንክ ማን ይናገራል?" የሚለውን ክፍል ያነብ ለሰነበር ፊልጶስ ይህ ጥቅስ የሚተነብየው ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ

**የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት**  
**The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Faith and Order**  
[www.ethiopianorthodox.org](http://www.ethiopianorthodox.org)

እንደ ነበርና ይህም ትግበራ የተፈጸመ መሆኑን ስለሰበከለት እሱም ክርስቶስ የአግቢአብሔር ልጅ መሆኑን አመኖና ተጠምቆ ወደ አገሩ እንደ ተመለሰ ይታወቃል። ስለዚህ የጥንት የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሓፊዎች ለምሳሌ እነ አውቶብዮስ እንደሚጽፉት ክርስቶስን ተቀብሎ የተጠመቀው ከሐዋርያት ቀጥሎ የመጀመሪያው ሰው ይህ የንግሥተ ኢትዮጵያ ባለሟላ ሲሆን ከኢየሱስም ውጪ ክርስቶስን የተቀበለች የመጀመሪያ አገር ኢትዮጵያ መሆኗን አረጋግጠዋል።

**ማጠቃለያ**

እስከ አሁን "ኢትዮጵያውያን" ከማዕዘን ምድር አንዱን ክፍል የያዙ ሕዝቦች መሆናቸውንና የያዙትም አካባቢ "ኢትዮጵያ" እንደሚባል ተመልክተናል። በዚህ ታሪካዊ ሁኔታ በመጀመሪያ ኢትዮጵያዊ የሚለው ስም የአንድ ዘርዐ ትውልድ የወለ ስህተት ኢትዮጵያም የዚህ ዘርዐ ትውልድ አካባቢ ስም መሆኑን አይተናል። ነገር ግን የሰው ትውልድ ቁጥር እየበዛ በሄደ መጠን በአንጓሩ የሚታየው ሥርዓት እየሰፋ መሄዱም የታወቀ ነው። በዚህም ምክንያት ሰዎች የተሻለ ኑሮን በመፈለግ ከበታ ወደ ቦታ ባለማቋረጥ መፍለስና መሥራር የተለመደ ሆነ ከዚህም በመነሣት በጋራ የመኖር ዘይቤ (የቤተ-ሰብ ኑሮ ዘይቤ) እየቀረ የየአካባቢ ሁኔታ እየተፈጠረ ሄደዋል።

ኢትዮጵያውያንም በኢትዮጵያ ውስጥ በየአካባቢው የየራሳቸውን ማኅበረሰብ ፈጥረው ኑረዋል። ከነዚህም ማኅበረሰቦች አንዳንዶች ደግሞ በአንጻሩ በዚህ ዓይነት መልክ ተጠናክረው በመገኘት ያልቻሉ እንደነበሩ ይታወቃል። እንግዲህ አጠቃላይ የሰው ልጅ እንትሰቃሲ (ፍልሰት) ተለዋዋጭ ስለሆነ በዚህ አካባቢም የራሱን ተፅእኖ ፈጥሯል። ስለዚህ አንዳንዶች ድክመት የሚታዩባቸው አካባቢዎች ከወጭ ለመጡ ሃይሎች እጃቸውን በመስጠት ሥልጣናቸውን በማስረከብ የውጭን ባህልና ቋንቋ በመውረስ ብቻ ሳይወሰኑ የአካባቢዎቻችን ስሞች መለወጥ ግዴታ ሆኖባቸዋል። በሌላ በኩል ግን ከጥንት ጀምሮ እንደማዕከል (ለዓባይ ወንዝ መነሻ) ሁና ትታይ የነበረችው ኢትዮጵያ ዘአክሱም ዳር ድንበሯን በመጠበቅ ለውጭ ሃይል ሳትንበረከክ ነፃነቷን ባህሏንና ቋንቋዋን እንደጠበቀች ትገኛለች።

በተለይ በክርስቶስ ልደት አካባቢና ከዚያም ወዲህ የተነሡ ሲታወቁት ስለ ኢትዮጵያውያንና ስለኢትዮጵያ ቋንቋ ባህል ስለክርስቶስ እምነትና ስለ ቤተ ክርስቲያን ምሥረታ ወዘተ በሚኖሩበት ጊዜ ስለኢትዮጵያ ዘአክሱምና ስለሕዝቦቿ መሆኑ ጎልቶ እንደሚታይ አያጠራጥርም። እንግዲህ ታሪካዊ ተጨባጭ ሁኔታ ይህ ሆኖ ሲገኝ የአሜሪካን መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ኢትዮጵያን በሱዳን ፣ ኢትዮጵያዊን ኢትዮጵያውያንን በሱዳናዊና ሱዳናውያን በጥቁር ሰው በሱዳን ሕዝቦች ተክቶ መናገር ምን ማለት ነው? በመጽሐፍ ቅዱስ አነጋገር ሱዳን ኢትዮጵያ አልነበረም ማለት አይደለም ወይም የመጽሐፍ ቅዱስ ኩሽ የዛሬይቱን ኢትዮጵያ አይገኝም ማለት አይሆንም። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ "ኢትዮጵያ" ሲል ብዙ ጊዜ የሚናገረው ከግብጽ ደቡብ እስከ ሕንድ ድረስ ያለውን አካባቢ ሲሆን በዚህ ክልል የሚገኙት ደግሞ በማያሻማ ሁኔታ ኢትዮጵያና ሱዳን ናቸው።

ሱዳን የሚለው ስም ከዓረብኛ ቋንቋ የመጣና ትርጉሙም ጥቁር ማለት እንደሆነ ይነገራል ሱዳን አሁን ለሆነበት አካባቢ ቆይቶ የተሰጠ ስም እንደመሆኑ መጠን በመጽሐፍ ቅዱስ ወይም በጥንት የታሪክ ሠነዶች የተወሰነ (የተጠቀሰበት) ጊዜ አይታይም ሳይሆን ሱዳን ተብሎ የሚጠራው አካባቢ በመሰብተኛ አካባቢ ሁኔታ በመጽሐፍ ቅዱስ እንኳን ሳይሆን በታሪክ ነቢያ ይባል እንደ ነበርና ከተማው አስቀድሞ ናፕታ ቶይቶ መርዌ እንደነበር ይታወቃል። ስለዚህ ኢትዮጵያን በሱዳን ተክቶ የዛሬዋ ኢትዮጵያ ከኢትዮጵያ ውጭ (ከጥንቱ የታሪክና ቅዱሳት መጻሕፍት ኢትዮጵያ ውጭ) አድርጎ መመልከት ታሪክን ብቻ ሳይሆን ራሱን መጽሐፍ ቅዱስን ማስተባበል ነው።

በታሪክም ቢሆን በመጽሐፍ ቅዱስ ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ቋንቋ ሲመለስ "ኩሽ" "ኢትዮጵያ" ተብሎ መተርጎሙን አውስተናል ብሉይ ኪዳን በግሪክ ቋንቋ ከተተረጎመበት ጊዜ ጀምሮና ከዚያም ወዲህ የተተረጎመባቸው ቋንቋዎች የአካባቢን ቅርፅ ማካላል ቀርቶ ኢትዮጵያ የሚለውን ስም የለውጠበት ቦታ አይገኝም ለምሳሌ የጥንት ቋንቋዎችን መጥቀስ ቢያስፈልግ ከዕብራይስጥ "ኩሽ" ተጥሎ ራሱን ግሪክን ላቲንን (ሮማይስጥ) እና ግእዝን ከጉድኒውስ ባይብል ጋር አነጻጽሮ መመልከት ይቻላል። ስለዚህ የሚከተሉትን ጥቅሶች መመልከት ኢትዮጵያን ሱዳን ብሎ ስተረጎመው ለተባበሩ አመለካከት በቂ ሊሆን ይችላል።

| መጽሐፍ ቅዱስ         |        | የጥንት ቋንቋዎች |            | ጉድኒውስ ባይብል |        |
|------------------|--------|------------|------------|------------|--------|
| ጥቅሶች             | ዕብራይስጥ | ግሪክ        | ላቲን ሮማይስጥ  | ግእዝ        | ጉድ ነውስ |
| ዘሁልቁ 12:1        | ኩሽ     | ኢትዮጵያ      | ኢትዮጵያ      | ኢትዮጵያ      | ሱዳን    |
| 2ተኛ ነገሥት 19:9    | >>     | >>         | >>         | >>         | >>     |
| 2ተኛ መዋዕል 12:3    | >>     | >>         | >>         | >>         | >>     |
| 2ተኛ ዜና መዋዕል 14:9 | >>     | >>         | >>         | >>         | >>     |
| 2ተኛ ዜና መዋዕል 16:8 | >>     | >>         | >>         | >>         | >>     |
| መጽሐፍ ቅዱስ         |        | የጥንት       | ጉድኒውስ ባይብል |            |        |

**የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት**  
**The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Faith and Order**  
[www.ethiopianorthodox.org](http://www.ethiopianorthodox.org)

| ጥቅሶች            | ዕብራይስጥ | ግሪክ   | ላቲን ሮማይስጥ | ግእዝ   | ትድ ነውስ |
|-----------------|--------|-------|-----------|-------|--------|
| አስቴር 1:1        | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| አስቴር 8:9        | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ኢዮብ 28:19       | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| መዝሙር ዳዊት 66: 31 | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| መዝሙር ዳዊት 87:4   | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ኢሳይያስ 18:1      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ኢሳይያስ 11:11     | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ኢሳይያስ 20:3      | >>     |       |           |       |        |
| ኢሳይያስ 20:4      | >>     |       |           |       |        |
| ኢሳይያስ 20:5      | >>     |       |           |       |        |
| ኢሳይያስ 37:9      | >>     |       |           |       |        |
| ኢሳይያስ 43:3      | >>     |       |           |       |        |
| ኢሳይያስ 45:14     | >>     |       |           |       |        |
| ኢርሚያስ 13:23     | >>     |       |           |       |        |
| ኢርሚያስ 36:7      | >>     |       |           |       |        |
| ኢርሚያስ 38:10     | >>     |       |           |       |        |
| ኢርሚያስ 18:12     | ኩሽ     | ኢትዮጵያ | ኢትዮጵያ     | ኢትዮጵያ | ጥቁር ሰው |
| ኢርሚያስ 46:9      | >>     | >>    | >>        | >>    | ሰዳጅ    |
| ኢርሚያስ 39:16     | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ሕዝቅኤል 30:4      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ሕዝቅኤል 30:9      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ሕዝቅኤል 38:5      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ዳንኤል 11:43      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| አጥጽ 9:7         | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ናህም 3:9         | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ሶፎንያስ 2:12      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ሶፎንያስ 3:10      | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ዘፍቀረት 2:12-13   | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |
| ዓብረ ሐዋ. 8:36-39 | >>     | >>    | >>        | >>    | >>     |

በተከታታይ የተረጎሙባቸው ሌሎች ቋንቋዎች ከአንዳንድ የተወሰኑ አጋጣሚዎች ከአልሆኑ በስተቀር ይህንን መንገድ ተከትለው ነው የሚገኙት። ለምሳሌ የተመለከትናቸውን የንጉሥ ጀምስ መጽሐፍ ቅዱስ (KJB) የተሻሻለው መደበኛ ትርጉም (RSV) የኢየሱሳልም መጽሐፍ ቅዱስ (JB) እና ሕያው መጽሐፍ ቅዱስ (LB)(የተበሉትን ትርጉሞች) የእንግሊዝኛ መጽሐፍ ቅዱስ ትርጉሞችን ከገደረውስ ባይባል ጋር አንጻሮቹ ቀጥሎ መመልከት ይቻላል።

| ም/ ቁጥሮች        | KJB      | RSV      | JB     | LB                  | GNB      |
|----------------|----------|----------|--------|---------------------|----------|
| ፪ተኛ ዞና መዋ.12:3 | ኢትዮጵያውያን | ኢትዮጵያውያን | ኩሻውያን  | ኢትዮጵያውያን            | ሰዳናውያን   |
| አስቴ11:1        | >>       | >>       | >>     | >>                  | >>       |
| መዝ.-           | >>       | >>       | >>     | >>                  | >>       |
| ኢሳይያስ 18:1     | >>       | >>       | >>     | የዐባይ ወንዝ የላይኛው መዳረሻ |          |
| ኢርሚያስ 13:23    | >>       | >>       | ኢትዮጵያዊ | ኢትዮጵያውያን            | ጥቁር ሰው   |
| ሶፎንያስ 2:12     | >>       | >>       | ኢትዮጵያዊ | >>                  | የሰዳጅ ሕዝብ |

በእዚህ በአጠቃላይ ከላይ በተመለከተ ጥቅሶች ምንም እንኳን ኢትዮጵያ የሚለውን ስም ከይዘትና ከቅርጽ አንጻር አንድ ጊዜ ሰፊ ባለ ትርጉም ሌላ ጊዜም ጠባብ ባለ ትርጉም ሊታይ ቢችልም ሁለት መሠረተ ሐሳቦች ደግሞ ከዚህ ሂደት ጋር የማይዛመዱ ሆነው ይታያሉና ለምን? የሚለው ጥያቄ ሥነ አእምሮ ሊመልሰው የማይችል ጥያቄ ነው ማለት ለምሳሌ ኢትዮጵያ "ኩሽ" የዐባይ ወንዝ መንሻ መሆኗ በትክክል ሲታወቅ ማኅበሩ ከላይ የጠቀሰናቸውን ጥቅሶች በአጠቃላይ ኢትዮጵያን ስዳን እያለ ሲተረጎም የዐባይ ወንዝ ከኢትዮጵያ (ኩሽ) ይነሣል የሚለውን ዐረፍተ ነገር ነጥሎ



በዕብራይስጥ እንደሰኘው ከኩሽ ይነሳል በማለት መተርጎሙ ግራ ከማጋባት አያልፍም። ስለዚህ ኩሽ የሚለውን ቃል በሌሎች ክፍሎች "ሱዳን" ብሎ ተርጎሞ በዚህኛው ጥቅስ ኩሽ ብሎ ማስቀመጥ የተፈሰሰው ምክንያት ግልጽ አይደለም። ከዚህም ጋር በሐዲስ ኪዳን (ኃብረ ሐዋርያት ፀ/26) ኢትዮጵያ የሚለው ስም ወደ ሱዳን አልተለወጠም ምንክልባት ለዚህ ማሳሰቢያ አመለካከት የብሉያት ኪዳን ኢትዮጵያና የሐዲስ ኪዳን ኢትዮጵያ የተለያዩ ይሆኑ? ወይስ የብሉይ ኪዳን ኢትዮጵያን ሱዳን ብለው እንደተረጎሙት የሐዲስ ኪዳን ኢትዮጵያን የሣሬዋ ኢትዮጵያ ማለታቸው ይሆን? መልሱ የነሱ ጉዳይ ይመሰላል በኛ በኩል ግን የሁለቱም መልስ ኢትዮጵያ ናት።

ኢትዮጵያ ከግብጽ ደቡብ እስከ ሕንድ የተበረጋው ገጽ ምድር መሆኗን ብዙዎች ጥቅሶች እያረጋገጡ ከግብጽ ደቡብ የሚገኘውን ጠባብ አካባቢ ብቻ በመውሰድ ሱዳን ብሎ መተርጎም በታሪክ ዘንድ ተቀባይነት የለውም። ስለዚህ ኢትዮጵያ የሚለው በሰዓላን እየተተካ የተመለሰው መጽሐፍ ቅዱስ (ጉድ ኒውስ ባይብል) ለገበያ መቅረቡና በዓለም ላይ ለአንባቢያን መመራጨቱ እንደተደረሰበት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የራሱና የተዛባ ትርጉም በመቃወም ደብዳቤዎችን ለዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ማስተላለፋቸው ይታወቃል።

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ለዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር በመጀመሪያ በአስተሳሰብ ደብዳቤ (ማሳሰቢያ) ነሐሴ 17 ቀን 1977 ዓ.ም (እ-ኤ-ዘ-አ) ኢትዮጵያ ሱዳን ተብሎ መተርጎሙን በዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ደንበኞችና በመጽሐፍ ቅዱስ አንባቢያን ዘንድ ትችትንና ክርክርን እያስነሣ ስለሆነ ማሳሰብ በጠቅላላ ቀደም ብሎ የተመለከታቸውን አራት የመጽሐፍ ቅዱስ የእንግሊዝኛ ትርጉሞች በማንጸጸር ሲመለከት አልፎ አልፎ ካልሆነ በስተቀር ልዩነት እንደሌላቸው ማለት ኢትዮጵያ የሚለውን ስም የለመጡበት ወይም በሌላ የተኩበት ቦታ አልመጣምና እያረጋገጠ እንደሚገኝቱ መጠን ይህ ኢትዮጵያን ሱዳን ብሎ የመተርጎም ሁኔታ የመጽሐፍ ቅዱስ ወዳጆች ኢትዮጵያውያንን ያስገረመና ያስቆጣ የመጽሐፍ ቅዱስ ማኅበሩም በዚህ ትርጉም ላይ የሚዘንቡበትን ጥያቄዎች ለመመለስ ያልቻለና የተቆጣጠረ መሆኑ አጥጋቢ ምክንያት ያለበት መልስ ካልተገኘ በስተቀር ነገሩ ይህን መጽሐፍ ቅዱስ (ጉድ ኒውስ ባይብል) ማከፋፈሉን የሚገቡ ብቻ ሳይሆን በኢትዮጵያውያን ዓይን ዘንድ የዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበርን ታማኝነት ከጥርጣሬ ላይ እንደሚጥል የደረሰበትን ፍርሃት በመግለጽ አጥጋቢ መልስ በተቻለ ፍጥነት እንዲሰጠው ጠይቋል። ለዚህ ደብዳቤ የዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር የሰጠው መልስ ( መስከረም 19 ቀን 1977 ዓ.ም እ-ኤ-ዘ-አ) በአጭሩ እንደሚከተለው ነው።

"እስከ ዛሬ ድረስ በዕብራይስጥ ኩሽ የሚለው ቃል ኢትዮጵያ በመባል እየተተረጎመ የመጣ ይህም ልምድ ሱበዓ (70) ሊቃናት ይህን የዕብራይስጥ ቃል ኢትዮጵያ ብለው ከተረጎሙበት ጊዜ ጀምሮ የመጣ ልምድ ቢሆንም ነገር ግን በዕብራይስጥ ኩሽ የሚያመለክተው የሣሬ ኢትዮጵያን በግልጽ ሳይሆን ሁል ጊዜ በግምት ከሣሬ ሱዳን ጋር የተቀራረበ አካባቢን በይዘትም ኑቢያን እንደ ነበር ሕዝቅኤል 29: 10 ግልጽ ሆኖ ሁኔታ እንደሚጠራው ኩሽ በግብጽ ደቡብ ድንበር የሚገኘው አካባቢ ስለነበር የሣሬ ኢትዮጵያን ይሸፍን ነበር ለማለት እንደሚያስችል በመባላቸው ቃላትና በመጽሐፍ ቅዱስ ማንደረ ቃላት ኩሽና በግብጽ ደቡብ የሚገኘውን አካባቢ በውሳኔ ውረድ የሣሬ ሱዳንን የሚሸፍን አካባቢ መሆኑን እንደሚወስኑ እንደዚሁም ኩሽ በከፍተኛ የሥልጣን ቁንጮ ላይ በሚገኝበት ወቅት በአራተኛው ፈሳሽ አጠገብ የሚገኘው ናጥታ ከተማው እንደ ነበር ቆይቶ ከተማው በአምስተኛው ፈሳሽና በከርቱም መካከል ማግኘት መስመር ላይ ወደሚገኘው መርዌ እንደተዛወረ እንደሚያመለክቱ አስተያየቱንና አቋሙን ከገለጸ በኋላ በሚከተለው ዓይነት የተለያዩ አማራጮች ተዋክረው እንደ ነበር በመጨረሻ ሱዳን ብሎ መተርጎሙ የተሻለው አማራጭ መሆኑን አመልክቷል።

- \* ኩሽን ሳይለወጥ - ሳይተረጎም መውሰድ (ግልብጦ መውሰድ) ግን ትርጉም የለሽ በመሆኑ አልተወሰደም
- \* በአጠቃላይ ኢትዮጵያን መውሰድ (ኢትዮጵያ ብሎ መተርጎም) ግን አዲስ ኢትዮጵያ የመጽሐፍ ቅዱስ ኩሽን ስለማትሸፍን አልተፈለገም
- \* ኑቢያ ብሎ መተርጎም ግን ዛሬ ኑቢያ ብሔራው ህልውና የሌላት ሀገር መሆኗን አልተመረጠም።
- \* ሱዳን ብሔራዊ ህልውና ያለውና ያለውና ከሌሎች የአፍሪካ አገሮች ይልቅ በመጽሐፍ ቅዱስ ኩሽ ለሚለው ስም የተቃረበ ምንክ ሆኖ ስለሚገኝ ተመርጧል።

ቀጥሎም ይህን ኩሽ የሚለውን ስም በመተርጎም ረገድ (NEB) አስቀር 1፡1 ፀ/9 ኢዮብ 28/19 ኢትዮጵያ መዝሙረ ዳዊት 66/31 ኢሳይያስ 43/3 45/14 ኤርሚያስ 13/23 ኑቢያ ኑቢያዊ ክሌሎች ይታዩት ኩሽ ኩሻዊ በማለት እንደ ወጥ ባልሆነ መንገድ እየተተረጎመ ለገለጸ በኋላ እንግዲህ በጉድ ኒውስ ባይብል ለማድረግ የተዋከረው በመጽሐፍ ቅዱስ የተመለከተ አካባቢን ከዘመናዊ እንግሊዝኛ ቋንቋ ቃል መልክዎ ምድራዊ ስያሜ ጋር በታሪክ መጠን ማቃረብ ነበር። ለምሳሌ ከዚህ ጋር የሚመስል ሁኔታ በግብረ ሐዋርያት 27/27 በግሪክ ቋንቋ አድርያቲክ ባሕር የሚለው ዛሬ አድርያቲክ ተብሎ የሚታወቀው ቦታ መርከብ በማዕበል ጊዜ የሚቆምበት ቦታ አይደለም ስለዚህ ጉድ ኒውስ ባይብል ይህን ቦታ ሚድትራንያ ብሎ ይጠራዋል።

ስለዚህ ይህ አገላለጥ በዚህ ጉድኒውስ ባይብል ቁጣና ቅሬታ ለተሰማቸው አንባቢያን መልስ ይሆናል የሚል ተስፋ አለን። ይህም ይህ አሁን የተመለከተው ምሳሌ ከጥያቄው ጋር አብሮ የሚሄድ ምሳሌ ይሆናል ብሎ መቀበል በጣም አስቸጋሪ ነው ምክንያቱም ኢትዮጵያና ኩሽ በዚህ ምሳሌ ሲንጸፉ አይችሉም። የአጠራር ለውጥና የህልውና ለውጥ አንድ ነው በሚል መልክ ምሳሌ ሁኔታ ማገልገል አይችሉም።

**የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት**

The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Faith and Order

[www.ethiopianorthodox.org](http://www.ethiopianorthodox.org)

አሁንም የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ኪንያ ለሚገኘው ለዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ደብዳቤ (ሚያዝያ 10 ቀን 1979 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) ጽሑፉ በዚህም ደብዳቤ ምንም እንኳን የተሰጠው መልስ አጥጋቢ መሰሉ ቢታይም ከእውነተኛው ፍሬ ነገር በመነሣት ብዙ ሰዎች ይህን ልዩነት ለማመልከት የተለያዩ አስተያየቶችን ለማድረግና ቅሬታዎችን ለመግለጽ የተገደዱ በመሆናቸው ሁኔታው ወደ ፖለቲካ እያዘነበለ እየሄደ በመታየቱ ዋናው አስተዳደር ከሚታው በአደረገው ሰብሰባ ሚያዝያ 7 ቀን 1979 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) በፍጥነት ይህ መጽሐፍ ቅዱስ እንዳይሰራጭ ለማቆምና ሁኔታውን ለጠቅላላ ቦርድ ለማቅረብ ያደረገውን ውሳኔ በማምጣት ቤትም 2000 ቅጅ እንደ አለ ይህንም ምን ማድረግ እንዳለበት የቦርዱን ውሳኔ የሚያስታውቅ መሆኑን ገልጾ ነበር።

በዚህ ደብዳቤ የተሰጠው መልስ (ግንቦት 16 ቀን 1979 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) ኢትዮጵያ የሚለው ቃል በዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ትርጉም ንዑስ ኮሚቴ ውይይት እንደተደረገበትና ውጤቱም እንዲገለጽ የተወሰነ ሰለሆነ ይህ መረጃ (መግለጫ) በቅርቡ እንደሚደርስና ጉዳዩን በተመለከተ አጥጋቢ መግባባትን እንደ ሚፈጥር ያለንን እምነት የሚገልጽ ነበር። የዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ጉዳዩን በማመዛዘን ይመሰገናል ቆይቶ ለቀረበለት ማስታወሻ በሰጠው መልስ (መስከረም 25 ቀን 1979 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) ችግሩ ከልምድ ጋር ተያይዞል ይህም በትክክል የተሳሳተ ማህበረ ቅዱስ ፈጥሮአል ስለሆነ "ኩሽን" ከኢትዮጵያ ይልቅ ሱዳን ብሎ ለመተርጎም የሚያነሣ የመጽሐፍ ቅዱስና ወይም የታሪክ አወንታ (ምስክርነት) ቢኖር ኑሮ ይህን ዓይነት ለውጥ ማድረግ ደስ ባለን ነበር ነገር ግን በተደረገው ማንኛውም ምርምር ድርጊቱ ወደ ስሕተት ያመራ መሆኑን ነው ለመገንዘብ የቻልነው በማለት አቋሙን ለመግለጽ ሞክሮአል።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ሲኖዶስ በዚህ ጉዳይ ላይ ሰብሰባ አድርጎ ጎዳር 9 ቀን 1979 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) 1ኛ የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር የቦርድ ሰብሰባ ግንቦት 25 ቀን 1971 ዓ/ም የጉድጓድ ሰብሰባ ተክክል አለመሆኑን መልስ ተመልክቶአል 2ኛ ይህንን መጽሐፍ ቅዱስ የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር እንዳደረገው ሁሉ ከአንግሊካኖች መጽሐፍ ቅዱስ ትርጉሞች ጋር በድጋሚ አመሳክሯል።

በዚህም ጊዜ ይህ ድርጊት የሚያስገርምና የሚያሳዝን ድርጊት ሆኖ አግኝቶታል በአጠቃላይ ስታይ በነበሩት ትንቢት በሐዋርያት ቅምፊርት የታወቁት ኢትዮጵያን ሕልውና ለመከፋፈል የኢትዮጵያውያንን እምነት ለማናጋት የተፈጠረ በአጠቃላይ የነበረንና የታወቀን ቀንታዊ ታሪክን እምነት እንደአልፈነበረ ለማድረግ ሆኖ ተብሎ የተፈጸመ ድርጊት ሆኖ በመገኘቱ ኢትዮጵያና ኢትዮጵያውያን በሙሉ በዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ላይ ፈጽሞ እምነት የማያስጥል የጠላትነት አቋም መሆኑን ለመገንዘብ ስለቻሉ ስለዚህም የዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ለኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ሰለጠነው መልስ (መስከረም 19 ቀን 1987 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) የወደረው አመልካክት (ሐሳብ) ከጉድጓድ ሰብሰባ የተለየ ሆኖ ባለመገኘቱ ጉድጓድ ሰብሰባ ባይባል ኢትዮጵያን ሱዳን ኢትዮጵያንን ሱዳናውያን እያለ ያተመውንና ያሳተመውን አስቦበት ከአላሰረመ በስተቀር ጥንት የነበረውን እየሰረዘ ሌላ የሚያሳትም ከሆነ ቤተ ክርስቲያኒቱም ሆነች አገሪቱን መላው የኢትዮጵያ ሕዝብ በመጽሐፍ ቅዱስ ማኅበሩ ላይ እምነት ስለማይኖረው በዚህ ርዕስ የታተመውም መጽሐፍ ቅዱስ በማንኛውም አገር እንዳይሠራጭ ወደፊትም እንዳይታተም እንዲያደርግ በዚህም የማይሰማማና ስሕተቱንም የማያርም ከሆነ ግን በየትኛውም የዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ቅርንጫፍ የሚታተመው መጽሐፍ ሁሉ ወደ ኢትዮጵያ እንዳይገባና ሕዝቡ እንዳይቀበሉ በማንኛውም የአገሪቱ ክፍል እንዳይሰራጭ በሕግ ለማሳገድ መወሰኑን (ጥር 6 ቀን 1987 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) ለሚከተሉት ማኅበራት አስተላልፎአል።

- ለዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበራት በሙሉ
- ለዓለም አቀፍ የእንግሊዝ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር
- ለአፍሪካ መጽሐፍ ክርስቲያናት ማኅበር
- ለዓለም ሉተራን ፌዴሬሽን

የዓለም መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበርም ይህ የቅዱስ ሲኖዶስ ውሳኔ እንደ ደረሰው ጉዳዩ በጣም ጥልቀት ባለው ሁኔታ እንዲመረመርና የሚደረሰበትም ውጤት ወደፊት እንደሚገለጽ በማረጋገጥ ያለውን ምኞት (መጋቢት 12 ቀን 1987 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) ገልጿል። ይህ ማኅበር በሚቀጥለው ደብዳቤ (ክሐሴ 5 ቀን 1987 ዓ/ም እ-ኤ-ዘ-አ-) የትርጉም ሊከሰተርቶች ልዩ ኮሚቴ በትክክል ጉዳዩን እንደመረመረና ከሙሉ ውይይት በሐላም በደረሰበት የውሳኔ ሐሳብ በሰብራይስጥ ኩሽ ተብሎ የተመለከተው መልክዐ ምድራዊ አካባቢ የዛሬውን ሱዳን ድንበሮች አልፎ (ተሻግሮ) የሚሄድ በመሆኑ በተሰማማኝ መመረት ኩሽን ወይም ኢትዮጵያን ይዞ መሄድ በትርጓሜ ተቀባይነት ያለው ሆኖ ቢሰማም ነገር ግን ኩሽ ምንም እንኳን የማያሻማ ሆኖ ቢገኝም አቅማመጡ ለግዛቶች ያልታወቀና ያልተሰመደ ስለሆነ ለመረዋ እንደአልቻለና ምክንያቱም በሰብራይስጥ ኩሽ የዛሬ ኢትዮጵያንና የዛሬ ሱዳንን የሚሸፍን ከግብጽ ደቡብ ያለው አካባቢ ስለሆነ ይህን ባግርጌ ማስታወሻ በማስቀመጥ ኢትዮጵያን ትክክለኛ ትርጉሙ መሆኑን ይዞ መሄዱ ተቀባይነት ያለው ስም መሆኑን ለማረጋገጥ ተችሏል።

ይህ የውሳኔ ሐሳብ በአሜሪካ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ዓለም አቀፍ ትርጉም ኮሚቴ ንዑስ ኮሚቴና በአሜሪካ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር የአስተዳዳሪዎች ቦርድ የጋራ ሰብሰባ ከተመረመረ በሐላ ወደ ፊት በሚደረጉት ሕትመቶች ኢትዮጵያ የሚለው ስም እንደሚታተም በአንድ በኩል ሲያረጋግጥ በሌላ በኩል የአሁኑ ሕትመት ቅጅ ብዛት ያለውና እየተሠራው እንደመሆኑ መጠን አዲስ ሕትመት ለማድረግ ያለው ቅጅ ተከፍፍሎ እስከ አለቀ ድረስ በርካት ያለ ጊዜ የሚወስድ መሆኑን ገልጿል።



**የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት**  
**The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Faith and Order**  
[www.ethiopianorthodox.org](http://www.ethiopianorthodox.org)

በአጠቃላይ ከብዙ ደብዳቤዎችን የአሳብ ልውውጦች በላላ ጉዳዩ ከዚህ መደምደሚያ ላይ መድረስ በመጠንም ቢሆን አጥጋቢ ሆኖ ይሰማል ነገር ግን ከላይ የተመለከተው የአሳብና የደብዳቤ ልውውጥ በመጨረሻ የተደረሰበት ውሳኔ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ሲኖዶስና በተጠቀሱት ማኅበራት ጽ/ቤተኛ ማሳደሮች መዝገብ ይዞ መገኘቱ ብቻ በቂ ሆኖ አልታየም ምክንያቱም ይህ ትርጉም በብዛት የታተመና በመላው ክፍላተ ዓለም የተሰራጨ እንደመሆኑ መጠን በሚልኩን ለሚቀጠሩ አንባቢያን የተሳሳተ የታሪክና የመልክዐ ምድር ግንዛቤ ያስጨበጠ መሆኑን ለማስረጃት ተጨማሪ ጥረት ማድረግ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል።

በላዚህ እስክለውን በተዘረዘሩት ሁኔታዎች መሠረት አንደኛ “ኩሽ” ወይም “ኢትዮጵያ” የሚለው የብልይ ኪዳን ታል አሻሚ ትርጉም የያዘ ሆኖ መታየት የለበትም ኩሽ ወይም ኢትዮጵያ የጥንት ታሪክና የመልክዐ ምድር ሊቃውንት አስተሳሰብንም ጨምሮ በመጽሐፍ ቅዱስ የአካባቢያችን አጠቃላይ ስም ሲሆን ኢትዮጵያዊ ወይም ኢትዮጵያውያንም የአካባቢው ዘርን ትውልድ ስም ሆኖ ነው የሚገኘው(የሚታየው) ሁለተኛው ኩሽ ወይም ኢትዮጵያ ከላይ እንደተነገረው የአካባቢ የጋራ ስም ሆኖ እንደ ነበረ ይነገር እንጂ ቀስ በቀስ በውስጡ ሌሎች የአካባቢ ስሞች ተክሥተዋል። ለምሳሌ ተደም ብሎ አክሱምን በተጨማሪ ኑቢያን መጥቀስ ይቻላል ሆኖም ኢትዮጵያ በአክሱም የሚለው አካባቢ የነበረውን ስምና የፖለቲካ ዳር ድንበር ለይቶ ሲተጥል እንደ ኑቢያ ያሉት ግን የአካባቢ ስማቸውን በመለወጥ ለምሳሌ ኑቢያ “ሱዳን” በመባል ልትጠራ ትችላላች።

እንግዲህ ኩሽ ወይም ኢትዮጵያ የሚለው ስም በመጽሐፍ ቅዱስ አነጋገር ምንም እንኳን በማብጽ ደቡብ እስከ ሕንድ ያለውን አካባቢ ይሸፍን እንደነበር ቢነገርም የበለጠ ንልቆ የሚታየው የዛሬይቱ ኢትዮጵያንና ሱዳንን እንደሚሸፍን ነበር። በላዚህ ኩሽ ወይም ኢትዮጵያ ተብሎ በሚነገርበት ጊዜ ሱዳንንም እንደሚሸፍን እድርጉ መናገር ትክክለኛ መሆኑ ሲታወቅ ኩሽን በሱዳን ተክቶ(ተርጉሞ) መናገር ግን የዛሬዋ ኢትዮጵያን ከጥንት ኢትዮጵያ ውጭ ለሰሚያደርጋት የተሳሳተ ግንዛቤ ሆኖ ነው የሚገኘው። እንግዲህ ይህ ዓይነት አመለካከት (ኢትዮጵያን ሱዳን ማለት) ከቅዱሳት መጻሕፍት ትርጓሜ ጋር ተገናኝቶ አይገኝም።

በአንድ በኩል ታሪክን ከሥር ከመሠረቱ የሚያናጋ ሆኖ ሲገኝ በሌላ በኩል ደግሞ የአንድን ታሪካዊ አገር ህልውና የሚነካ ሆኖ በመገኘቱ በጣም የሚያሳዝንና የሚያሳስብም ነው። በላዚህ ታሪክን ማብባት የአገርን ህልውና መገኘት ሕዝቡን ከትዝብት ላይ መጣልና በአገር ላይ የጠላትነትን ስሜት መፍጠር ሆኖ ነው የሚታየው ምንክልባት ይህን የመሰለው ሁኔታ የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ሐቅነቱን ለቆ አንድ ወይም ሌላ አገር ከሚከተለው የፖለቲካ መንፈስ ጋር ተያይዞ ይሆን? የሚል ዋርጣራ አስከትሏል ምክንያቱም ለብዙዎች ትርጉም ይህን መሰሉ ከመታየቱ አልፎ ሌላ ምክንያት በጭንቅላት ውስጥ ሲጉላላ አልቻለም ለገሊህ ዓመታት ያህል ከቆየ በኋላ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ቃላትና መልክዐ ምድር ቅርጽ አዲስ ግንዛቤ ተከሥቶ ይሆን? ለዚህም የሚረዳ ፍንጭ ስለአልተመለከተ ውጤቱ የግንዛቤ ለውጥ ላይሆን የሰንቆቅልሽ ዘይቤ ሆኖ ነው የሚታየው።

ነገር ግን ይህን የተሳሳተ ትርጉም ለማስተካከል የተሰነዘሩት ሐሳቦች እንደተጠበቁ ሆነው በአሁን ጊዜ ሁለቱ እህትማማች አገሮች (ኢትዮጵያና ሱዳን) የየራሳቸውን የፖለቲካ ክልልና ሥልጣን ይዘው በፍቅርና በሰላም የሚገኙ አገሮች መሆናቸው ግልጽ ነው በላዚህም በመጽሐፍ ቅዱስ በታሪክና በመልክዐ ምድር ሊቃውንት አመለካከት ሁለቱም አገሮች የጋራ (የወል) “ኢትዮጵያ” የሚለው ስም ነበራቸው ይህም ማለት የቆየ የጋራ ታሪክ የነበራቸው መሆኑን ትክክለኛ ግንዛቤ ለመስጠት እንጂ የአሁኑን የዕለቱን እሕትማማች አገሮች ተጨባጭና የታሪክ ውጤት የሆነውን የፖለቲካ ሕልውናቸውን ሁኔታ የሚመለከት ጉዳይ ሆኖ ሊተረጎም አይቻልም።

የዛሬዋ ኢትዮጵያ የቅዱሳት መጻሕፍት የታሪክና የሥነ ጥንት ኢትዮጵያ  
 የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን  
 ቅዱስ ሲኖዶስ ውሳኔ  
 ነሐሴ 1982 ዓ. ም